

בבא בתרא ה

עניין: כי לא במותו יקח הכל

הר"י מיגאש

ארבע לצלא וארבע לצללא. פירוש לצלא: עבדן והוא השכיר שמעבד את העורות של תגר. ופירוש צללא: התגר עצמו בעל העורות ששוכר את העבדן לעבד את העורות, וכמו משל א"ל רב חסדא לרבינא, כשראה שהיה רוצה לסלק רוניא מעל לקיחה שטרח בה ולהחזיק אותו לעצמו בדינא דבר מצרא כדי לצרף אותם אל השדה שלו, וכן א"ל כיון שהרי יש לך שדה אחרת בצד שדה זו למה אתה רוצה עדיין לקנות זה האחר ולסלק זה העני מעל לקיחה שטרח בה לעצמו, וכי נכסים אלו שאתה מרבה כלום יש לך מהם לאחר מיתה אלא ד' אמות של קבורה שאתה נקבר בלבד כמו לעני שאין לו כלום. ויש מפרשים ארבע לצלא

כלי יקר שמות טז, יח

(יח) ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר. בעקידה כתב וכן מהרי"א כתב שזה מופת על שכל מזונותיו של אדם קצובים לו לכדי חייו, וכשיצא האדם מן העולם המרבה בנכסים לא העדיף כי לא במותו יקח הכל, והממעט בנכסים לא החסיר כי ה' נותן לכל בשר די מחסורו, ומטעם זה נעשה נס במן במדידה שמצאו כולם בשוה והנותר ליום המחרת ירם תולעים, כי זה מורה שכל מה שהאדם רוצה להותיר ליום המחרת הוא דבר כלה ובלה וסופו לרמה ותולעה, וכל מה שעוזב מהונו הוא לאחרים ואולי לנושא אלמנתו כי יעזוב לאחרים חיל וחומה אשר בנה ואשר נטע, ולא לו יהיה הזרע אשר זרע בעמל ואון, לכך נאמר איש לאשר באהלו תקחו לצורך אהלו להביא שבר רעבון ביתו:

וע"כ כן לא נתנה התורה כי אם לאוכלי המן, כי זה הדרך אשר דורכים בו כל העוסקים בתורת ה' המואסים המותרות אשר סופם לרמה, חוץ ממה שהותירו ליום השבת לא הבאיש ורמה לא היתה בו, כי זה מופת על מה שהאדם מותר מן מאכלו ליום שכולו שבת לעולם הבא על ידי שמאכיל מלחמו לרעבים זה הדבר הקיים נצחי ולא הבאיש, ודי רמז כזה ליראי ה' וחושבי שמו ולא יבינו כל רשעים

יד רמ"ה

מו. רוניא זבין ארעא אמצרא דרבינא סבר רבינא לסלוקיה משום דינא דבר מצרא א"ל רב ספרא בריה דרב ייבא לרבינא אמרי אינשי ארבעי לצלא וארבעי לצללא. כלומר הא עבדן הנקרא צלא שהוא עני ומעבד את העורות בשכר אינו צריך לקבורה אלא ארבע אמות, ואף בעל העורות הנקרא צללא שהוא עשיר אין לו מכל נכסיו לאחר מיתה אלא ארבע אמות של קבורה, ודרך משל אמר לו לפי שהיה עשיר והיה רוצה לסלק את רוניא שהיה עני מעל מקנתו, אמר לו והלא עשיר אתה ויש לך כמה נכסים להתפרנס מהם מה לך עוד לקנות שדה אחרת לסלק עני זה מעל מקנתו שקנה להתפרנס הימנה, וכי נכסים הללו שאתה מרבה יש לך מהם לאחר מיתה אלא ד"א בלבד שאתה נקבר בהן⁶³. ולא דינא אמר ליה אלא מדת חסידות א"ל למעבד לפני משורת הדין. (וה"מ) [וש"מ] דכל היכא דהוי לוקח עני ובר מצרא דקאתי לסלוקי עשיר מיבעי ליה לדינא לאוכוחי לבר מצרא ולאודועי כי הני מילי ומאי (דדנא) [דדמיא] להו, אי קביל קביל ואי לא קביל פסקינן ליה לדיניה ומסלקינן ליה ללוקח משום דינא דבר מצרא⁶⁴:

יוסף תהלות לחיד"א תהלים מט, יז

אל תירא כי יעשיר איש וכו'. אפשר במשל שאמרו הראשונים ועיקרו בפרקי ר' אליעזר פ' ל"ד לאחד שהיו לו ג' אוהבים (קטו) ונקרא לילך לפני המלך ורעדה אחזתו וקרא לאהוב א' שילך עמו ואמר שאינו זו מביתו. ולב' הלך עד פתח המלך והג' הלך עמו למלך והליץ טוב בעדו. וכשהאדם הגיע קצו קורא לאהובו החביב הממוץ והוא דומם אינו זו. קרא לב' לאשתו ובניו והולכים עד הקבר. קרא לתורה ומצות והולכים לפני ממ"ה ומליצים בעדו. וידוע